

СЫДЫКОВ Е.Б.: Лев Гумилев: энциклопедия (SYDYKOV E.B.: Lev Gumilev: encyklopédia).

Eurázijská národná univerzita L.N. Gumileva, Astana 2012, 635 s.
ISBN 9965-20-024-6

Keď v roku 1992 zomrel v emigrácii v Paríži *Lev Nikolajevič Gumilev*, ktorý zrozumiteľne doformuloval *eurázijskú geopolitickú koncepciu*, ktorá sa začala identifikovať začiatkom 20-tych rokov medzi pooktóbrovými emigrantmi, málokto mohol predpokladať, že po ňom bude pomenovaná jedna z najlepších univerzít v Kazachstane a pravdepodobne aj v celej Strednej Ázii.

Univerzita bola založená 23. mája 1996, ako vedecko-pedagogické zhmotnenie eurázijského integračného konceptu - Eurázie - so špecifickým typom kultúry, pričom táto je podporená aj geografickými a historicko-politickými osobitosťami. V roku 2009 sa v ratingu QS umiestnila na 531 mieste a v roku 2012 už bola v TOP 400 spomenutého ratingu a vyhodnotená ako najlepšia vysoká školy v krajine. Práve v roku 2012 (*dvojité výročie L.N. Gumileva 1912-1992*) Eurázijská národná univerzita L.N. Gumileva v Astane, pod redakčným vedením profesora PhDr. Erlana Sydykova, DrSc., vydáva encyklopédiu venovanú L.N. Gumilevovi.

Encyklopédia *Lev Gumilev (zostavovateľ prof. JUDr. Turdikul Kasenul Šaban, DrSc.)* obsahuje - v jednotlivých encyklopedických textoch - svedectvá o živote a vedeckých úspechoch tohto veľikána ruskej mysle.

Otcom L. N. Gumileva¹ bol cársky dôstojník a básnik Nikolaj Stepanovič Gumilev (1886-1921). Popravil ho nový režim za protisovietsku činnosť. Láskavou matkou bola poetka Anna Achmatová, vlastným menom Anna Andrejevna Gorenko (1989-1966).

Tento genetický predpoklad vysvetľuje časť jeho životopisu, kde je uvedené, že mladosť prežil v stalinských táborech a vo vyhnanstve v Strednej Ázii. Počas Veľkej vlasteneckej vojny, ako sa v postsovietskom priestore označuje II. svetová vojna, bojoval, ako dobrovoľník na fronte.

Až v roku 1961, teda pomerne neskoro, získava prvý akademický titul: *doktor historických vied* a v roku 1979: *doktor geografických vied*. V tej dobe boli jeho myšlienky, výsledky vedeckého bádania a jeho práce, napriek ich unikátnosti a univerzálnosti, pre vtedajší systém v zásade nepotrebné, aj keď niektorí sovietski teoretici vtedajšej geopolitiky po nich „poškuľovali“.

Obdobie, keď začala v Sovietskom zväze liberalizácia (*krátka, smutná a fatálna éra M.S. Gorbačova*) sa myšlienky L.N. Gumileva stávajú „*hľadaným tovarom*“, čo mu umožnilo častejšie publikovať svoje texty. V nich sa predovšetkým orientoval na dejiny

1 K tejto osobnosti pozri aj: ŠMIHULA, D.: L. N. Gumilev - veľký ruský historik a geograf, In.: www.smihula.blog.sme.sk, navštívené 02.12.2013.

Sibíri (a vtedy sa ešte nepreferovala téma *energosourovín*) a dejiny národov Strednej Ázie (ktoré boli dobrovoľne súčasťou Zväzu sovietskych socialistických republík) v kontexte s eurázijským stepným pásmom, vplyvom geografických a prírodných faktorov a formami spoluzitia nomádskeho typu kultúry s roľníckymi a remeselníckymi, teda priestorovo stacionárnymi typmi kultúr.

Vo jeho dôležitých prácach: „Starí Turci“ (*Древние тюрки*, 1967), „Dejiny Hunov“ (*История народа Хунну*, 1960), „Stará Rus a veľká step“ (*Девяя Русь и Великая Степь*, 1989), sa cyklicky opakuje téma osobnej väzby na územie.

Jeho rozsiahle znalosti i životné skúsenosti mu pomohli sformovať niekoľko originálnych náhľadov na dejiny, ktoré boli vyjadrené napr. aj v knihe „Od Rusi k Rusku: náčrt etnických dejín“ (*От Русы до России: очерки этнической истории*, 1992) „Rytmu Eurázie – epochy civilizácie“ (*Ритмы Евразии- эпохи цивилизации*, 1993).....

Na stranách 634 a 635 recenzovanej práce je k dispozícii zdrojový aparát, vrátane internetových zdrojov, ktoré sa týkajú L.N. Gumileva.

Spomenuté obdobie sovietskej liberalizácie dogorbačovského krachu znamenalo, že L.N. Gumilev akceleroval v Sovietskom zväze koncepciu eurázijsťva na jej pôvodných základoch z 20-tych rokov dvadsiateho storočia.

L.N. Gumilev je aj autorom špecifickej teórie *etnogenézy*, v rámci ktorej využil prepojenie prírodných a spoločenských vied. Vo svojich textoch operuje s kategóriou tzv. etnosu, čo možno len ťažko stotožniť s kategóriou národ v západoeurópskom chápaní. Etnos, minimálne v predindustriálnej dobe bol podľa autora odtlačkom určitého geografického faktu, kde žil, formoval sa jeho profil a kde získaval prostriedky na prežitie. Etnogenéza je : „...proces, keď superetnos prechádza všetkými štádiami svojho vývoja od momentu svojho vzniku...“ (s.620) Hranica týchto geografických faktov, kde sa stretávali etnos s etnosom bola (a je aj v postmodernom vnímaní) kritickým miestom (*miestami*) budúcnosti ľudstva. Podľa L.N. Gumileva je priemerná doba prežívania etnosu cca 1.500 rokov.

Už samotný pojem Eurázia vyvoláva veľké spory, diskusie, nezrovnalosti.... Malá Eurázia obsahuje Rusko, Turecko a Kazachstan. Veľká Eurázia je podľa väčšiny expertov superkontinent Európy a Ázie. Ak v tomto trojzskupení má Rusko najdlhšiu históriu eurázijsťva² a opiera sa práve o koncepciu L.N. Gumileva, ktorý vyjadril postulát o syntéze etnických Rusov a Mongolov vo „Veľkej stepi“. V recenzovanej práci sa pri hesle Eurázia uvádza: „...Eurázia je najväčší kontinent....tvoria ho Európa a Ázia...“ (s.221 a 222).

Kazachstan sa objektívne nachádza v geografickom centre „Veľkej Eurázie“, kde dochádza k reálnej syntéze európskych a ázijských kultúr. Pritom Turecko (*plus turkojazyčné krajiny: Azerbajdžan, Kirgizsko, Uzbekistan, Turkménsko, ale aj subjekt Ruskej federácie: Tatarstan*), sa v rámci politického odkazu Mustafa Kemala Atatürka, snažia byť mostom a súbežne preferujú protizápadnú rétoriku. Táto koncepcia sa prejavuje v snahe sformulovať rôzne integračné zoskupenia ako protiváhu *tupému (jednoduchému, propagandistickému a prostému)* európoctrizmu.³ Toto potvrdzujú najmä dva momenty:

1. že hlavnou úlohou súčasnej geopolitiky je predovšetkým udržanie priestorového status quo a rozšírenie mocenských pozícií v Eurázii. ⁴

2 Pritom M.F. Dostojevskij sa v roku 1881 na danú tému vyjadril nedvojzmyselne: „...v Európe sme Tatármí, v Ázii - Európania...“

3 Naviac Gumilev hovorí ešte o tom, že Rusko je superetnos s historicky prevereným komplementarizmom. In: ЛАВРОВ С.: В каком мире мы живем? In: Санкт-Петербургские Ведомости, 30. 05.1998, ss.4-5.

4 JUZA, P.: Historicko-civilizačný aspekt ruskej geopolitiky v 21. storočí, In: Almanach - aktuálne otázky svetovej

2. ale aj to, že Brusel a jeho „euro“ úradníci sú v tlaku na Euráziu jednoducho mimo. Zvyčajne sa kladie otázka či cieľom eurázijského hnutia je vznik centralizovaného impéria, v ktorom sú integrované národy Eurázie, majúce kompatibilné, resp. príbuzné parametre z geografického, historického, kultúrneho a psychologického hľadiska. Prof. R. Ištók vo svojej práci uvádza, že: „...nie náhodou sa politológovia pri štúdiu súčasnej reality na tomto obrovskom území vracajú aj k vedeckým dielam a k názorovým prúdom, ktoré vznikli v minulosti, aj keď mnohé z nich majú rozporný a diskutabilný obsah....“⁵

Ak by sme mali zhrnúť výsledky s encyklopédiou, tak konštatujeme, že to bolo príjemné listovanie. Odporúčame ju všetkým, aj keď je v jazyku, ktorý mnohí dnes odmietajú, ale ktorým reálne hovorí a píše cca 144 miliónov ľudí na svete. Téma etnickej renesancie je aktuálna a práce L.N. Gumileva nám napomôžu meniť nevedenie na vedenie.

PETER JUZA

ekonomiky a politiky, č. 1/2010 (ročník V.), FMV EÚ Bratislava ,ss.17-34.

5 IŠTOK, R.: Eurázijstvo ako geopolitická koncepcia, In: www.unipo.sk/public/media/12484/Eur%C3%A1zijstvo%20ako%20geopolitick%C3%A1%20koncepcia.pdf, navštívené 02.12.2013.